

**Hvordan møter barnehagen barnas ulike
behov for risikofylt lek?**

av

Ronja Skoglund Fjelnset

Kandidatnummer 730

Veileder fordypning/linje

Rune Storli

Veileder pedagogikk

Marit Heldal

Bacheloroppgave

Natur og Nærmiljø

Trondheim, april 2013

1.0 INNLEDNING	3
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	3
1.2 OPPBYGGING AV OPPGAVEN.....	4
2.0 TEORI	4
2.1 LEK OG RISIKOFYLT LEK	4
2.2 FINNES DET ET BEHOV FOR RISIKOFYLT LEK?	6
2.3 ER DEN RISIKOFYLTE LEKEN VIKTIG?	7
2.4 HVILKE FAKTORER PÅVIRKER BARNES MULIGHET FOR RISIKOFYLT LEK?.....	8
3.0 METODE	9
3.1 HVA ER METODE?.....	10
3.2 KVALITATIV METODE.....	10
3.3 INTERVJU	11
3.3.1 Gjennomføring og etterarbeid	11
3.4 OBSERVASJON.....	12
3.4.1 Gjennomføring og etterarbeid	12
3.5 METODEKRITIKK OG ERFARINGER RUNDT METODEN	13
4.0 DATA OG DRØFTING	14
4.1 UTBYTTE AV OG BEHOV FOR RISIKOFYLT LEK	15
4.2 GRENSESETTING OG TOLERANSE	18
4.3 TILRETTELEGGING FOR RISIKOFYLT LEK	22
4.4 AVSLUTTENDE DRØFTING OG OPPSUMMERING	23
5.0 AVSLUTNING	25
6.0 KILDER	27

1.0 Innledning

Snøen har gitt opp kampen mot sola, og den første hestehoven titter forsiktig frem mellom fjorårets brune gresstuster. Det er utetid i barnehagen, luften fylles med høye, frydefulle hvin blandet med brølet fra noe som kunne vært verdens skumleste monster. Petter løfter hendene truende og former de som om de skulle vært klør og går med tunge skritt mot Lise som hylar i spenning og glede, hun er litt redd og samtidig veldig nysgjerrig. Det kiler i magen og kribler i kroppen. Lise legger på sprang med Petter hakk i hel. Petter brøler, Lise hylar og om litt ruller de kast i kast ned skråninga med en latter som får en hver som hører den til å smile.

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for denne oppgaven er risikofylt lek. Før jeg begynte på førskolelærerstudiet hadde jeg jobbet i flere ulike barnehager, men jeg hadde aldri hørt snakk om begrepet *risikofylt lek*. For meg forble dette et ukjent tema til jeg begynte på studiene mine, og det var her interessen for denne leken kom. Jo mer jeg lærte om det, jo mer interessant ble det og mer uforståelig at jeg aldri hadde hørt snakk om dette før. Gjennom forelesninger om temaet og ved å lese faglitteratur skrevet om det fikk jeg kjennskap til den risikofylte lekens fordeler, både når det kommer til utvikling, fordeler her og nå og fordeler det har for barnet senere i livet. Jeg har lenge lurt på om den risikofylte leken er en glemt lek, en forbudt lek eller en lek få vet noe om. Gjennom arbeidet med denne oppgaven ønsket jeg å få innblikk i de voksnes kunnskap og forståelse av risikofylt lek og å få et innblikk i hvilket syn de har på denne leken. Samtidig ønsket jeg å se på risikofylt lek fra barnas perspektiv, så valget av problemstilling var ikke enkel, men det falt til slutt på

Hvordan møter barnehagen barnas ulike behov for risikofylt lek?

Ved å jobbe med denne problemstillingen ønsket jeg å ta utgangspunkt i en barnehage for å forsøke og finne ut hvordan akkurat denne barnehagen møter barnas behov. Slik mente jeg at jeg kunne få innsikt i både de voksnes kunnskap om og syn på risikofylt lek samtidig som jeg kunne se hvordan barnehagen i sin helhet møter barnas behov

for risikofylt lek. Jeg ville få innsikt i om risikofylt lek var en glemt lek eller en verdsatt lek i denne barnehagen og om de ansatte i barnehagen var bevisste barns ulike behov for risikofylt lek.

1.2 Oppbygging av oppgaven

Jeg har valgt å bygge opp denne oppgaven med først en teoridel hvor jeg presenterer relevant teori om risikofylt lek. Dette kapitlet har jeg delt inn i underkapitler hvor jeg kommer inn på sentrale deler ved den risikofylte leken. Det er ikke forsket mye på risikofylt lek og jeg kommer derfor til å støtte meg mest på Ellen Beate Hansen Sandseters forskning på området. Deretter skriver jeg om metodene jeg har brukt i denne undersøkelsen, også inndelt i underkapitler, før jeg presenterer data og drøfter disse. Jeg har valgt å presentere data og drøfte fortløpende for å gjøre det mer leservennlig og oversiktlig.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere relevant teori om temaet risikofylt lek. Jeg vil innlede med å skrive litt generelt om lek før jeg ganske raskt pensler meg inn på risikofylt lek og definerer dette ved hjelp av Sandseter (2011). I og med at det er Sandseter som har skrevet mye av den teorien som finnes om barns risikofylte lek kommer hovedvekten av den teorien jeg presenterer til å være skrevet av henne.

2.1 Lek og risikofylt lek

I følge Lillemyr (2001) er lek en indremotivert aktivitet, noe som ofte engasjerer barnet slik at det glemmer både tid og sted, det er altoppslukende. Gjennom lek blir barnet kjent med seg selv og sine omgivelser, det er barnets måte å bli kjent og trygg i verden på. For barnet har leken en verdi i seg selv fordi det syns det er gøy og holde på, mens vi voksne ofte ser leken som en læringsarena for barnet. Det er vanlig å dele leken inn i ulike kategorier, som rollelek, sansemotorisk lek, bevegelseslek og regellek. I det videre vil jeg komme nærmere inn på det Sandseter (2011, 2010a, 2010b) kaller risikofylt lek.

I følge Sandseter (2011) foregår den risikofylte leken gjerne utendørs og i det hun kaller barnas frie lek. Hun definerer den risikofylte leken som ”spennende og utfordrende lek som involverer en risiko for fysisk skade” (Sandseter, 2011, s. 27). I risikofylt lek balanserer barna på kanten av det de mestrer. Det som gjør denne leken så attraktivt er at man ikke vet om det kommer til å gå bra eller ikke, om man kommer til å skade seg eller om man kommer til å mestre utfordringen og få den gode mestringsfølelsen. Den positive følelsen de opplever og jakter etter blir sterkere jo større risiko det er som mestres (Sandseter, 2010b) og det er skummelt og morsomt på en gang når man balanserer mellom frykt og spenning. Dette er i tråd med Ball (2002) og Little og Wyvers (2008) måte å definere den risikofylte leken på: ”lek som involverer muligheter for utfordringer, testing av grenser, utforskning av grenser for risiko, og det å lære om risiko” (her i Sandseter & Little, 2012, s. 409). Det handler om å prøve noe man aldri har prøvd før, overvinne farer og å ikke ha helt kontroll (Sandseter & Little, 2012).

Barn er nysgjerrige og utforskende, og i følge Sandseter (2000) vil barna ved å oppsøke risiko gjennom lek både kunne lære av det og ha glede av det. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2006/2011), heretter omtalt som RP 06/11, fremhever betydningen av å gi barna mulighet for bevegelsesglede, allsidig bevegelseserfaring, muligheter for mestring og læring og at varierte fysiske aktiviteter gir et godt grunnlag for god motorisk utvikling. Det står at man som ansatt skal tilrettelegge for trygg men samtidig utfordrende kroppslig lek, og at man skal inspirere barna til å søke fysiske utfordringer (ibid.). Dette viser at barnehagens styringsdokument også verdsetter den risikofylte leken innenfor trygge rammer. Den risikofylte leken kan vi finne igjen i flere andre kategorier for lek, men felles for den risikofylte leken er at den inneholder gjerne grovmotorisk bevegelse og at den gir barna en spesiell kroppslig følelse, de opplever skrekkblandet fryd, det er ”skummelt-artig” som barna selv kaller det (Sandseter, 2010a). Sandseter (2011) har delt den risikofylte leken inn i seks ulike kategorier. Disse kategoriene er leker med stor høyde, leker med stor fart, leker med farlige redskaper, leker nær farlige elementer, leker som innebærer kamp og leker der barna kan forsvinne/gå seg bort.

2.2 Finnes det et behov for risikofylt lek?

Zuckerman (1994, her i Sandseter, 2000) sier at vi alle har et grunnleggende behov for sterk følelsmessig stimuli og spenningsopplevelser og at dette behovet ofte ikke blir tilfredsstilt i dagens samfunn hvor fokuset på sikkerhet, spesielt i henhold til barn, er sterkt. Dette behovet er ikke like sterkt hos alle, for alle er vi forskjellige og ikke alle barn søker like stor risiko i leken (Sandseter, 2010a). Barn tester ut hva som er trygt og utrygt i leken, de tester stadig omgivelsene og seg selv ut i fra sitt eget nivå (Sandseter, 2011). Sandseter (2010c) skriver i sin doktorgrad at det virker som om at barn har en indre trang til å teste sine grenser, mulighetene som ligger i miljøet, sitt mot og sine fysiske ferdigheter. Om vi søker risiko og i hvor høy grad vi gjøre det, avhenger av personlighet i følge Zuckerman (1994, her i Sandseter 2000). Zuckerman (1994, her i Sandseter 2010a) har gjennom sine studier funnet ut at graden av behovet og lysten for å søke risiko avhenger om du har personlighetstrekk som kan defineres som høyt spenningsøkende eller lavt spenningsøkende. Spenningsøkende personer oppsøker situasjoner som gir dem følelsen av skrekkblandet fryd og opplever dem som svært positive mens en person som er lavt spenningsøkende vil oppleve den samme situasjonen som negativ. Slik er det også hos barn. Barn som i utgangspunktet oppfatter risiko som noe positivt vil involvere seg mer i risikofylt lek enn de som opplever risiko som negativt (ibid.).

Sandseter og Kennair (2011) skriver om hvordan risikofylt lek kan tolkes ut i fra et evolusjonistisk perspektiv og om hvorfor barn har et behov for risikofylt lek. De argumenterer for at risikofylt lek har en antifobisk effekt, og ved at barn oppsøker denne typen lek vil de lære seg at det som tidligere var farlig, fordi barnet ikke hadde ressursene til å mestre utfordringen, etter trening vil kunne mestre det og at det da ikke er farlig lengre. Vi har medfødte redsler for vann, høyder og separasjon, og ved å progressivt nærme oss disse som barn foregår det en slags avlæringsprosess slik at man ikke får angst eller fobi for disse typene stimuli. De som hemmes av angst får ingen eller liten erfaring med slik stimuli og går dermed glipp av en viktig avlæring og vil ikke bli kvitt denne angsten eller fobien (Sandseter 2010b).

2.3 Er den risikofylte leken viktig?

I dagens samfunn er trygghet og fravær av risiko og skade en verdi vi streber etter (Breivik, 2001). Vi gjør alt vi kan for at barnas oppvekst skal være tryggest mulig, samtidig som fokus og forskning på risikofylt lek og betydningen av den har fått en del oppmerksomhet de siste årene. Boyesen (1997) skriver at vi ved å fjerne risikoelementer fra barnas oppvekstmiljø samtidig frarøver dem mulighetene til en optimal utvikling. For å lære seg å takle risiko er det helt essensielt at man møter risiko (ibid.). Gjennom å møte risiko vil barnas subjektive oppfatning av risikoen, altså hvor stor risikoen er sett gjennom barnets øyne, i en situasjon bli mer lik den objektive risikoen, som vil si den faktiske risikoen, og barnet vil gjøre en mer realistisk vurdering. Det handler om risikopersepsjon, og med det menes det ens evne til å oppfatte, persipere, risikoen i en situasjon (Sandseter, 2010b). Det at man har vært i en risikofylt situasjon før gjør at sannsynligheten for at man reagerer riktig neste gang er større ved at man har tilegnet seg de kroppslige og motoriske ferdighetene som trengs og man vet mer om hvilke handlingsalternativer som gir best mulig utfall (Sandseter 2010a). Dette er i tråd med hva Breivik (2001) skriver. Han mener at man for å utvikle seg til å kunne ta vare på seg selv i en verden som byr på mye, der i blant fysisk risiko, må man prøve og feile. Og ved å prøve og feile blir man bedre rustet til å møte risiko i framtiden og sikkerheten øker dermed automatisk.

Når barn oppsøker risiko i lek gjør det på en progressiv måte. De vurderer sin egen kompetanse og tar risiko som står i forhold til den samtidig som det inneholder en mulighet til å oppleve mestring. Ved å mestre ny risiko opplever barnet glede, økt selvtillit og tro på seg selv, noe som igjen fører til at barnet fortsetter å søke mot denne typen aktivitet. For barnet er det hovedsaklig den spesielle kroppslige følelsen som gjør at de søker mot risikofylt lek, samt at det å balansere mellom ren frykt og spenning gir gode erfaringer og positive følelser (Sandseter 2010a), og de oppsøker denne leken ” ... selv om, og ofte *fordi*, det er nært forbundet med følelsen av frykt og spenning og muligheten for å bli skadet” (Sandseter 2011, s. 27).

2.4 Hvilke faktorer påvirker barns mulighet for risikofylt lek?

Det er flere faktorer som påvirker barnas mulighet for risikofylt lek. Det fysiske miljøet hvor barna leker er med på å forme hva slags lek som oppstår. Ulike fysiske miljøer stimulerer til ulike typer lek. Ett og samme fysiske miljø har ulike affordances, muligheter, for hvert individ. Barn leser og tolker et uteområde ut i fra hva og hvordan de kan leke der, og denne tolkningen tar utgangspunkt i barnets egne forutsetninger (Storli, 2010). Dette kan ses i sammenheng med at barn nærmer seg risiko på en progressiv måte, så et veltet tre kan innby til å sitte på for ett barn, mens ett annet barn kanskje vil balansere over det. Lee (1999, her i Sandseter & Little, 2012) har i sin forskning kommet fram til at naturlekeplasser med innslag av lekeplassutstyr laget i naturlige materialer innbyr til utfordrende og aktiv lek.

Sikkerhetslovgivning er nok en faktor som er med på å påvirke mulighetene for risikofylt lek (Sandseter & Little, 2012). I Sandseter og Littles (ibid.) forskning kommer det fram at ansatte i norske barnehager vektlegger ansvarsfølelsen de føler når de har ansvar for andres barn som en faktor for sikkerhetsvurderinger, ikke nødvendigvis lovgivninger. I vurderingen av risikofylt lek brukte de sunn fornuft som rettessnor mer enn sikkerhetsregler som de kunne oppleve som begrensende og urimelige. "Det er alltid viktig å vurdere risiko opp mot den utviklingsmessige betydningen stimulerende og utfordrende lekemiljøer har for barn, slik at man ikke skaper et samfunn hvor barns lekemiljøer er uspenning og lite stimulerende" (Sandseter & Little, 2012, s. 417). Lover og regler er med på å bestemme hvordan lekemiljøer barn oppholder seg i skal utformes. I 1996 kom "Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr" som en rettleider på hvordan offentlig tilgjengelig lekeplassutstyr skal være (Sandseter, 2011). Mange mente denne forskriften var for streng og den førte til at mange lekeplasser forsvant fordi utstyret ikke var bra nok. Paradoksalt nok viser forskning blant annet av Sandseter (2010c) at de fleste skader som oppstår på lekeplasser er på grunn av at barna bruker utstyret på en annen måte enn det som det er laget for og ikke fordi det er mangler ved lekeplassutstyret. Sett i forhold til andre europeiske land har vi i Norge fortsatt et relativt liberalt syn på barns risikofylte lek, men vi er i ferd med å innføre strengere sikkerhetskrav slik som andre land har gjort (Sandseter, 2011). Hvor strengt sikkerhetslovgivningen håndheves kan komme an på både kulturen i storsamfunnet og kulturen i barnehagen (Sandseter, 2010c).

En annen faktor som påvirker barnas mulighet for risikofylt lek, er hvordan de voksne vurderer risiko (Sandseter & Little, 2012). Det er de ansattes risikopersepsjon som er med på å bestemme graden av risiko barna får ta, og de voksnes holdninger og risikovurderinger kan både fremme barnas mulighet for risikofylt lek og det kan være den største begrensningen (Sandseter, 2010b). I sin studie hvor Sandseter og Little (2012) sammenligner norske og australske barnehager, kommer de fram til at norske barnehageansatte ser det som sin oppgave å tilrettelegge for risikofylt lek og at de så det som en viktig del av barnas helhetlige utvikling, mens de ansatte i Australia heller begrenser denne typen lek fordi barna kan skade seg og dette kan føre til saksøking av barnehagen. Storli (2012) skriver at boltrelek og lekeslåsning er en kroppslig og sosial lek hvor barna er fysiske med hverandre. Dette er en type lek som ofte misforstås av de voksne, da det kan være vanskelig å se forskjellen på når det er på lek og når det er på alvor (ibid.). Derfor er de voksnes holdninger og kunnskap til akkurat denne typen lek en viktig faktor for om barna får lov til å utfolde seg i lekeslåsning eller ikke. Egenverdien ved denne typen lek er at det er morsomt for barna, det gir positive opplevelser, mens nytteverdien er alt det de faktisk lærer gjennom å drive med denne leken (ibid.). Lysklett (2006) mener det er viktig at de voksne ikke blir en begrensende faktor for barnas utforskning og stimulisøking. Han skriver også at vi som voksne gjennom å være aktive og engasjerte kan inspirere barna til det samme. Vår rolle som inspiratorer til lek og utfordring er en rolle vi må ta på alvor. Den risikofylte leken har lenge vært en lek med lav status blant pedagoger til tross for at studier viser at barna foretrekker denne typen lek (Rasmussen, 1996). Om man velger å la de nederste greinene på trærne være der eller om man sager de bort slik at barna ikke kan klatre i de avhenger mye av de voksnes holdninger til risikotaking i barnehagen. Ved å hente fram egne gode opplevelser fra barndommen hvor man kjente på blandingen av skrekk og fryd vil toleransen for risikofylt lek kunne bli større (Lysklett, 2006).

3.0 Metode

Her i metodekapitlet vil jeg først skrive litt generelt om metode, før jeg presenterer metodene jeg har valgt. Jeg har her delt inn i underkapitler slik at det blir lett

oversiktlig og leservennlig. Til slutt i kapitlet kommer det en del hvor jeg ser kritisk på bruken av metodene.

3.1 Hva er metode?

En metode er alt som tjener til at vi kommer fram til ny kunnskap eller som kan brukes for å etterprøve kunnskap. ”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap” (Aubert, 1985, her i Dalland, 2012, s. 111). Vi kan dele metoder inn i to hovedkategorier, kvantitativ og kvalitative metoder. Kvantitative metoder gir data i målbare enheter, går i bredden og gir data som det er lett å generalisere. Den kvalitative metoden går mer i dybden og gir ikke målbare enheter, men gir innblikk i den enkeltes opplevelser og meninger (ibid.).

3.2 Kvalitativ metode

Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode for å finne svar på problemstillingen min fordi jeg ønsket å gå i dybden i min undersøkelse av temaet og jeg tar derfor utgangspunkt i en barnehage. For å belyse problemstillingen fant jeg det hensiktsmessig å bruke observasjon i form av praksisfortellinger samt intervju av 3 ansatte ved barnehagen som metode. For å finne ut hvordan barnehagen møter behovet for risikolek mener jeg det var nyttig å få de ansattes tanker rundt dette samt supplere det de sa med observasjoner fra hverdagen i barnehagen. Å bruke mer enn en metode kalles metodetriangulering (Løkken & Søbstad, 1999). I følge Kvistad & Søbstad (2005) vil observasjon alene gi oss mye informasjon, men det er en metode med mange feilkilder og bør derfor alltid suppleres med andre metoder, som intervju. Observasjon kan gi forutsetninger for å stille de rette spørsmålene i et intervju, mens intervjuet kan være med på å utfylle kunnskapen du har fått gjennom observasjon samt gi mer dybde enn det observasjonen gjør alene (Dalland, 2012, Løkken & Søbstad, 1999). Jeg benyttet meg av kontakter jeg fikk under praksis og vektla ikke bakgrunnen til de ulike informantene. Det tilfeldige utvalget av informanter håpet jeg ville gjenspeile bredden i personalgruppen og åpne for ulike syn og meninger.

3.3 Intervju

Forskjellen på et intervju og en vanlig samtale er at man på forhånd har bestemt hva man skal snakke om, og at det "... inngår som en del av en rekke undersøkelsesmetoder for å klarlegge, kartlegge eller vurdere en sak eller et fenomen" (Askland, 2006, s. 209). Løkken og Søbstad (1999) sier at ett av hovedpoengene med det kvalitative forskningsintervjuet er at intervjupersonen får bruke sitt eget språk og formulere sine egne svar. Intervjuformen jeg brukte kalles strukturert intervjuguide. Ved å bruke denne formen for intervju står man fritt til å endre rekkefølgen på spørsmålene som man har laget på forhånd, stille oppfølgingsspørsmål og be intervjupersonen utdype svaret (ibid.). Intervjuguiden fungerer som en ramme for intervjuet og skal hjelpe deg til å holde samtalen nokså strukturert. Jeg hadde på forhånd laget 7 spørsmål med eventuelle oppfølgingsspørsmål til. Dette gjorde jeg for å få et klart fokus og en klar gang i intervjuet, samtidig som jeg ønsket å ha muligheten til å komme med spørsmål som oppstod underveis for å få gode og utdypende svar.

3.3.1 Gjennomføring og etterarbeid

Jeg valgte å ikke la intervjupersonene få spørsmålene i forkant av intervjuet slik at de kunne forberede seg. Dette gjorde jeg fordi jeg ønsket deres umiddelbare tanker rundt temaet og jeg ville ikke at de skulle samsnakke eller lese seg opp på temaet i forkant av intervjuet. Intervjuene ble avholdt i barnehagens lokaler. I og med at jeg kjente intervjupersonene fra mitt praksisopphold i barnehagen var det enkelt å få samtykke til intervjuene. Jeg informerte muntlig om hva de var med på, at det var anonymt og at de hadde anledning til å trekke seg når de ville om de skulle ønske det. I tillegg fortalte jeg at jeg ønsket å ta opp samtalen om det var greit for intervjupersonene, noe det var. Grunnen til at jeg ønsket å ta opp samtalen var at jeg slik kunne fokusere mer på kontakten og samtalen med intervjupersonene når jeg slapp å notere underveis. Underveis i intervjuene bekreftet jeg det intervjupersonene sa gjennom å nikke og komme med bekræftende kommentarer. Dette mener jeg hjalp intervjupersonene til å føle seg trygge og forståtte. I etterkant transkriberte jeg intervjuene og kategoriserte svarene fra de tre intervjupersonene etter tema som ble tatt opp under intervjuet. Jeg valgte å transkribere på bokmål for å beholde

anonymiteten best mulig i tillegg til at jeg valgte å gi intervjupersonene fiktive navn for slik å gjøre det mer personlig og lett leselig for leseren.

3.4 Observasjon

Løkken og Søbstad (1999) definerer observasjon på denne måten: ”Å observere er å iaktta, legge merke til, undersøke eller holde utkikk med noe” (s. 37). Ustrukturerte, usystematiske observasjoner kjennetegnes ved at observasjonen ikke er planlagt på forhånd, det er noe som skjer tilfeldig og som du registrerer med en gang det skjer (ibid.). Ulempen med slike ustrukturerte observasjoner er at de gjerne blir overfladiske og tilfeldige, mens fordelen med det er at man hele tiden går med et åpent blikk (Dalland, 2012). For å få gode og nøyaktige observasjoner er det essensielt at man har et tydelig fokus. Uten dette fokuset vil blikket bli for vidt og man vil ha problemer med å skille ut det man egentlig ser etter fra alt det andre sansene fanger opp. Observasjonene mine kommer inn under kategorien praksisfortellinger. Askland (2006) sier at praksisfortellinger handler om avgrensede situasjoner fra hverdagen, og det kan brukes som en metode for å vende blikket innover mot egen praksis og som utgangspunkt for refleksjon. Fordelen med denne metoden er at den fanger opp naturlige situasjoner (Løkken & Søbstad, 1999).

3.4.1 Gjennomføring og etterarbeid

Det var først i etterkant av oppholdet mitt i barnehagen at jeg ble klar over at jeg satt med flere observasjoner jeg kunne bruke i denne oppgaven. Før praksisoppholdet hadde jeg temaet for denne oppgaven klart for meg, så jeg gikk hele tiden ubevisst og så etter risikofylt lek og hvordan de voksne opptrådte i forhold til dette. Jeg noterte ned små hendelser fra hverdagen som jeg hadde lagt merke til uten å tenke over at dette var noe som kunne bli nyttig i arbeidet med bacheloroppgaven. ”Observasjon er en så selvfølgelig del av alt arbeid med mennesker at vi sjelden tenker over at vi observerer” (Dalland, 2012, s. 185). Det er som Askland (2006) sier at man går ikke på jobb en dag og på forhånd har bestemt seg for å skrive tre praksisfortellinger, men man må ta utgangspunkt i det som skjer der og da.

I og med at mine observasjoner var usystematiske varierte observatørrollen min mellom deltakende og tilskuer, men den var alltid skjult (Løkken & Søbstad, 1999). De som ble observert var ikke informert om dette, så selv om jeg var synlig tilstede i situasjonene var min rolle som observatør skjult. Med dette følger det en del etiske dilemmaer og spørsmål. Er det rett av meg å bruke disse observasjonene i oppgaven når de som ble observert ikke visste det? Ville en åpen observatørrolle kunne ha påvirket resultatene, eller hadde det ikke hatt noen innvirkning? Jeg vurderte det dit hen at hvis jeg hadde vært åpen om hva jeg observerte og hva jeg så etter ville dette kunne påvirket de voksnes adferd når det kommer til toleranse og håndtering av risikofylt lek. Når man vet at man observeres ønsker man å fremstille seg selv i et så bra lys som mulig, og man handler kanskje på en måte man vanligvis ikke ville gjort.

3.5 Metodekritikk og erfaringer rundt metoden

Dalland (2012) skriver at når man har utført en undersøkelse er det viktig å ta metodene opp til evaluering og å være kritisk til både metodebruk og til seg selv. Barnehagen jeg utførte undersøkelsene i er en barnehage jeg kjenner godt i fra ett praksisopphold. Intervjuene mine utførte jeg under den siste uka jeg var der i praksis mens observasjonene gjorde jeg kontinuerlig gjennom hele praksisoppholdet. I og med at jeg har vært i praksis i barnehagen visste jeg litt om hva den enkelte sto for og jeg hadde tanker om den enkeltes evne til verbal refleksjon. Det å bruke mennesker man kjenner som intervjupersoner er ikke helt uproblematisk. Som Larsen (2007) skriver er det viktig at intervjueren forsøker å unngå at sin tilstedeværelse i intervjuet får en påvirkning på svarene fra intervjupersonene. Forholdet man har til disse personene kan være med på å forme hvordan du tolker den informasjonen du får i intervjuet. Jeg var veldig bevisst dette og forsøkte så godt jeg kunne å møte intervjupersonene og deres svar så åpent og lite forutinntatt som mulig og jeg forsøkte å ikke la min førforståelse farge analysen av dataen. Både når man observerer og intervjuer bruker man seg selv som et verktøy for innhenting av informasjon, og det er derfor essensielt at man er bevisst den påvirkningen en selv har på de data man innhenter (ibid.).

I arbeidet med utformingen av intervjuguiden vektla jeg at spørsmålene skulle være rettet opp mot problemstillingen og at de skulle være av en slik karakter at

intervjupersonen fikk mulighet til å komme med utfyllende svar og ikke oppleve at det var et svar som var mer rett enn andre. Dette mener jeg at jeg lyktes bra med, da jeg fikk utfyllende svar og jeg opplevde at intervjupersonene snakket fritt uten å være redde for å svare feil. I og med at jeg hadde en åpen intervjuguide hadde jeg muligheten til å stille ulike oppfølgingsspørsmål hvor jeg tok tak i noe intervjupersonen hadde sagt eller hvor jeg ba intervjupersonen om å utdype det han/hun sa. For å kunne analysere og tolke informasjonen som ble gitt enda mer korrekt skulle jeg ha vært flinkere til å registrere kroppsspråk og måten ting ble sagt på. Det kan være viktig å registrere kroppsspråk og mimikk for å forstå hele meningen med det som blir sagt (Dalland, 2012). Jeg valgte å åpne intervjuet med å be intervjupersonen definere begrepet risikofylt lek. Dette gjorde jeg for å få en klar start på intervjuet og for at fokuset skulle være på plass fra første stund. Løkken og Søbstad (1999) skriver om at det er viktig å få en god start på intervjuet og at man må få intervjupersonene til å føle seg trygge. I og med at jeg kjente de jeg intervjuet mener jeg at dette ikke var et hensyn jeg trengte å ta.

Ved å bruke både observasjon og intervju mener jeg at jeg har fått et rimelig helhetlig inntrykk av hvordan barnehagen møter barnas behov for risikofylt lek. Ved å intervju noen av de voksne fikk jeg tak i de tankene som ligger bak den praksisen de har og som jeg har observert. Dette ville blitt vanskelig ved bruk av bare en metode. Hvis jeg skulle gjort dette en gang ville jeg ha brukt mer systematiske observasjoner for å få med flere hendelser fra hverdagen som kunne gitt ett enda mer reelt bilde av hvordan risikofylt lek blir møtt i barnehagen.

4.0 Data og drøfting

I denne delen vil jeg presentere data jeg har fått gjennom dette studiet med drøfting fortløpende opp mot problemstillingen og teoridelen. Jeg har valgt å ikke dele opp drøftinga av intervjuene og observasjonene, men heller å se de i sammenheng med hverandre. Her vil jeg heller ikke presentere hele intervjuet, jeg har valgt å ta ut hovedpunktene og det som er relevant i forhold til min problemstilling. Når man bearbeider et intervju foretar man en forenkling og datareduksjon, man tar med seg det som er relevant og luker ut den informasjonen som ikke er interessant for den

videre prosessen (Larsen, 2007). Dette gjør jeg fordi jeg ønsker å gjøre det oversiktlig og leservennlig samt for å unngå at for mye unyttig informasjon blir med. Av samme grunn har jeg valgt å sette praksisfortellingene inn i teksten og ikke legge de ved som vedlegg. Jeg har delt opp i underkapitler etter temaer som ble tatt opp under intervjuene. I perioden jeg var i barnehagen fikk jeg ikke gjort mange observasjoner tilknyttet risikofylt lek og hvordan barnehagen møter behovet for dette, fordi det ikke var mye risikofylt lek å observere og den risikofylte leken jeg faktisk observerte var komplek. Jeg har derfor lagt hovedvekt på intervjuene og vil bygge mesteparten av drøftingen opp rundt disse.

4.1 Utbytte av og behov for risikofylt lek

Praksisfortelling 1

Det er utetid og hele barnehagen er ute på barnehagens uteområdet. Barna leker spredt rundt, og de voksne er også spredte rundt om på uteområdet. To gutter står i bakken og veiver med hendene mot hverandre, ler litt, tar tak rundt hverandre og begynner å bryte. De går litt lengre fra hverandre igjen og slår etter hverandre. En voksen som står 10-15 meter unna roper "Hei! Slutt med det der!" samtidig som hun går mot guttene som fortsetter det de holder på med. Den voksne kommer bort og tar de fysisk fra hverandre. "Det er ikke lov å slåss her i barnehagen" sier den voksne til barna. "Men vi leker bare" svarer en av guttene. "Nei, dere får ikke lov til det der" svarer den voksne. "Men det er jo bare på lek!" sier gutten oppgitt. Den voksne gir seg ikke og guttene må finne på noe annet.

Det guttene i denne praksisfortellingen holder på med, kommer inn under det Sandseter (2011) kaller for leker som innebærer kamp og som er en av de seks kategoriene hun har delt risikofylt lek inn i. Lekeslåssing er en type lek hvor barna får testet ut sine fysiske krefter, de er kroppslige sammen og for at denne leken skal fungere må de som leker kunne tolke hverandres leksignaler (Storli, 2012). Det kan være vanskelig for en utenforstående å tolke de signalene barna sender til hverandre, og dermed blir det vanskelig å se om det er lekeslåssing eller om det er kamp på alvor. Her uttrykker guttene klart når den voksne griper inn at det dreier seg om lek, de slåss ikke på alvor. Det at den voksne allikevel velger å bryte opp leken sier noen om denne voksnes holdning til denne type lek og her kommer den voksnes forståelse

for og kunnskap om risikofylt lek godt fram. Hvordan de voksne vurderer en risikofylt situasjon er en viktig faktor som er med på å påvirke barnas mulighet for risikofylt lek (Sandseter & Little, 2012). I denne situasjonen er det mulig den voksne ønsket å være forut det som kunne ha skjedd, nemlig at lek blir til alvor og latter blir til tårer.

I intervjuet snakker Lars mye om lekeslåssing. Han sier han helt klart ser fordelene med denne leken, at barna gjennom å lekeslåss

lærer seg å skille mellom lek og virkelighet, at det i lek inneholder visse grenser for hva som er lov. I lekeslåssing må de lære seg å akseptere at noen trekker seg hvis de synes det blir for trasig og lærer seg at de har forskjellig terskel for hva de mener er greit og ikke. De mestrer å gjøre det på "late som" og ikke med ekte aggresjon, at de ikke går inn for å skade hverandre, men bare ha det artig med leken.

Lars trekker lekeslåssing og læringen som ligger i det, fram i spørsmål om hva han ser på som positivt ved risikofylt lek. I og med at Lars har denne oppfatningen av lekeslåssing er det sannsynlig at han vil være en medvirkende faktor til at barna får lov til å holde på med dette i barnehagen. Sett i sammenheng med praksisfortelling 1 ser vi her kontrasten mellom de to voksnes holdninger til denne typen lek og også forskjellen i deres forståelse av den. Om den voksne fra praksisfortelling 1 hadde hatt samme positivt syn på lekeslåssing som Lars har, er det sannsynlig at utfallet av situasjonen ville blitt en annen. Som Lysklett (2006) sier kan de voksne være en begrensende faktor eller de kan være med på å fremme barns allsidige lek og utvikling. Lars forteller at han har stoppet lekeslåssing når det utarter seg til å bli ordentlig slåssing med slag i ansikt og med ekte aggresjon bak. Han forteller at han selv synes barna kan få lov til å lekeslåss, men at det er forskjellig toleranse for dette blant de ansatte i barnehagen. Dette kan ses i sammenheng med det Storli (2012) sier om at lekeslåssing er en lek det kan være vanskelig for de voksne og forstå, og da spesielt for damer. Menn har ofte involvert seg mer i denne typen lek selv da de var yngre da dette er en lek som mest blir lekt blant gutter (ibid.). Dette kan igjen føre til at menn som jobber med barn har større forståelse og takhøyde for gutters trang til kampelek. Dette kan ses i relasjon til hva Oda sier i intervjuet:

Jeg ser at menn tåler mer hard lek enn damer. Jeg synes det er morsomt når vi har menn som har litt mer energi og synes det er kult å herje med barna. Barna synes jo det er kjempeartig! Så der har nok vi damer også litt å lære av de.

Jeg spurte i intervjuet hva intervjupersonene så på som positive og negative sider ved risikofylt lek. Alle tre var de enige om at det var positivt at barna får lov til å prøve seg som de kalte det, at de får lov til å prøve og mestre ulike utfordringer og kjenne på sine egne grenser. Oda sier det slik:

Risikofylt lek har en positiv motorisk effekt, de blir gode til å klatre, gode til å ta utfordringer, blir ikke så redde for ting. Det styrker også det sosiale. De lærer seg å beherske kroppen og lærer seg og samarbeide. Jeg tror nok de blir mer kreative hvis de har en slik lek.

Dette kan ses i sammenheng med det Sandseter (2000) skriver om risikofylt lek. Hun sier at barna både har glede av det og at de lærer av det. Ingen av intervjupersonene nevnte barnas egen opplevelse av leken, egenverdien, det er nytteverdien de vektlegger. Som Storli (2012) sier er egenverdien det som er viktig for barnet selv, mens vi voksne ofte ser på nytteverdien som det viktigste. Argumentet det er gøy står kanskje ikke like sterkt som de faglige begrunnelsene for noe, selv om det er nettopp dette at det er gøy som er grunnen til at barna holder på med en ting. Den ene intervjupersonen nevnte ingen negative sider ved risikofylt lek, mens Oda og Lars sier at barna kan slå seg, men at det gjør de jo ellers og. Sandseter (2011) nevner faren for fysisk skade som en del av selve definisjonen av risikofylt lek. Er det ikke en viss risiko for fysisk skade vil det ut i fra hennes definisjon ikke være risikofylt lek. I teorien jeg har lest har jeg ikke funnet noe negativt om risikofylt lek hvis man ser bort i fra faren for fysisk skade. Det at man kan skade seg kommer i skyggen av alle de positive effektene risikofylt lek kan føre til.

På spørsmål om intervjupersonene mente barna hadde behov for risikofylt lek, svarte de alle at dette var et behov barna hadde. Jeg spurte videre om de mente at dette behovet ble møtt i barnehagen på en tilfredsstillende måte og fikk tre forskjellige svar. Trine mener barna får møtt sitt behov i barnehagen, mens Lars mener behovet blir møtt delvis. Han forteller at det fort kan settes grenser for hva som blir akseptert og ikke, at det gripes for raskt inn i risikofylt lek, spesielt i lekeslåsning, og at dette kan være en faktor som er med på å minske barnas mulighet for å få oppfylt behovet for risikofylt lek. Oda tror ikke barna får oppfylt behovet sitt for risikofylt lek helt i barnehagen, hun mener de må utenfor barnehagens område for å møte behovet til det fulle. Zuckerman (1994, her i Sandseter, 2000) skriver at alle har vi et grunnleggende

behov for spenningsopplevelser og at dette behovet ofte ikke blir tilfredsstilt i et samfunn hvor fokuset på sikkerhet er sterkt. I følge Zuckerman (1994, her i Sandseter, 2010a) har alle barn et behov for risikofylt lek, men at behovet ikke er like sterkt hos alle og at noen barn søker større fysisk risiko i leken enn andre barn. Sett i forhold til hva intervjupersonene forteller kan det se ut som om at de barna som søker litt risiko får møtt sitt behov i barnehagen, mens de som er sterkt spenningsøkende eller som søker større risiko i leken ikke får oppfylt sitt behov innenfor barnehagens inngjerde område. Det er interessant at Oda mener de må utenfor barnehagens område for å kunne møte behovet til alle. Hun viser gjennom dette en forståelse for at barna har ulike behov og for at uteområdet i barnehagen ikke tilfredsstiller alle på lik linje. Så for å kunne møte det RP 06/11 sier om at alle barna skal få mulighet til allsidig bevegelseserfaring og utfordrende kroppslig lek må barnehagen i følge Oda oppsøke andre områder. Dette kan ses i sammenheng med at uteområdet til denne barnehagen har lite innslag av natur, noe som i følge Lee (1999, her i Sandseter & Little, 2012) er en viktig faktor for utfordrende og aktiv lek.

4.2 Grensesetting og toleranse

Praksisfortelling 2

Den ene avdelinga på barnehagen er ute på barnehagen og leker fritt. Jeg leker gjemsel med noen av barna og gjemmer meg bak et lite hus. Ved siden av meg står dissestativet. Dissene er hengt opp på grunn av det kalde været, så matta under er fritt tilgjengelig. Det er fire gutter der på matta som arrangerer bryteduell mot hverandre. To og to bryter mens de to andre ser på, før de bytter brytepartnere og kjemper en ny kamp. Noen meter fra de står det en voksen med ryggen halvveis til og prater med noen barn samtidig som hun holder bryterne under oppsikt uten å blande seg inn.

Her ser vi en forståelse og respekt for barnas kampek som ikke kom til uttrykk i praksisfortelling 1. Den voksne holder seg i nærheten og observerer det som skjer uten å blande seg inn. Dette kan vi se i sammenheng med det RP 06/11 skriver om å la barna utfolde seg i varierte fysiske aktiviteter, oppleve bevegelsesglede og allsidig bevegelseserfaring innenfor trygge rammer. Ved at den voksne er i nærheten skaper hun en trygg ramme for barnas lek, samtidig som hun lar dem utfolde seg fritt. Som

Lars sier i intervjuet vil han alltid holde seg i nærheten når barna driver med noe risikofylt slik at han kan eventuelt stoppe det om det går over grensen for hva som er forsvarlig. Trine vektlegger i sitt intervju tilstedeværelse i leken og det å være tilgjengelig for barna som en veileder og grensesetter som en måte å sikre barna på i risikofylt lek. Barn nærmer seg risiko på en progressiv måte og det er en måte for dem å bli kjent med omgivelsene og seg selv, teste ut hva som er trygt og sine fysiske ferdigheter (Sandseter, 2010c). I denne brytekampen fikk deltakerne prøvd ut sin fysiske styrke mot hverandre samtidig som de var kroppslige sammen og kjent på sine egne og de andres grenser. Ut i fra måten den voksne opptrådte i denne situasjonen ga hun dem muligheten til dette, ved å ikke blande seg inn la hun ingen begrensninger på leken samtidig som hun var i nærheten hvis det skulle gå over grensen til å bli ekte slåssing..

Trine sier i sitt intervju:

Hvis man setter seg ned og observerer hva som foregår er det ikke sikkert det er så voldsomt som det så ut til å være fra avstand. Man må også se an hvilke barn som er involverte, noen håndterer denne typen lek bedre enn andre. Noen voksne bryter dessverre leken rett av uten å spørre eller observere, uten å få tid til å sette seg ned og sånn som man aller helst vil. Vi har mange gutter som liker å leke krig, og det er jo en lek for de selv om det kan virke voldsomt.

Her viser Trine en forståelse for at kampelek er lek på lik linje med andre typer lek, selv om det kan virke voldsomt fra avstand. Hun forteller at hvis man tar seg tid til å sette seg ned og observere kan man få tak i alle leksignalene og få større forståelse for at det som skjer er lek for de involverte selv om det ser voldsomt ut for en utenforstående. Hvis vi ser på Zuckermans (1994, her i Sandseter 2000, 2010a) teori om spenningssøking som et personlighetstrekk kan vi se at hvis man selv er en spenningssøkende person kan man ha større tilbøyelighet til å tolerere spenningssøking hos andre. Det kan være at man ved å ha et slik personlighetstrekk selv har større forståelse for andres trang til å oppsøke risiko fordi man kjenner det igjen i seg selv. Dette kan igjen ses i sammenheng med det Storli (2012) sier om at lekeslåssing er en lek som ofte blir misforstått, og da gjerne av damer, og Lars toleranse for lekeslåssing.

Både Boyesen (1997) og Breivik (2001) sier at man ved å møte risiko blir flinkere til å håndtere dette og slik øker sikkerheten automatisk. Ved å gjøre oppvekstmiljøet til barn så trygt som mulig, vil vi frarøve dem muligheten for en optimal utvikling (Boyesen, 1997). Lars sier i intervjuet at hvis man ikke møter risiko som barn så tørr man kanskje ikke prøve ting senere i livet heller. Ved å møte risiko gjennom lek øker barns evne til å gjøre realistiske risikovurderinger og dermed øker også sjansen for å reagere på en hensiktsmessig måte hvis man skulle finne seg i en risikofylt situasjon (Sandseter, 2010a). Som Lars sier:

Formålet med risikofylt lek er å lære kroppsbevissthet og kroppsbeherskelse, tenker jeg. De lærer å bedømme avstander, de ser farer som kan være, lærer seg å bedømme hva som kan være til hinder for dem og ikke. Det er en måte å lære grensene sine på. Så gjennom å møte risiko i leken vil barn få økt risikomestring. Men hva da med de barna som ikke søker mot risikofylt lek i like stor grad som andre? Zuckerman (1994, her i Sandseter, 2010a) skriver at barn som i utgangspunktet opplever søken etter risiko som noe positivt involverer seg i risikofylt lek i større grad enn de barna som opplever risiko som noe negativt. Altså vil et barn som er lavt spenningsøkende oppsøke risiko i mindre grad enn et barn som er høyt spenningsøkende. Oda forteller også dette i sitt intervju, hvor hun sier at barn som tåler litt mer fart og spenning er de som holder på med slik lek i første omgang. Vil da de barna som er lavt spenningsøkende bli dårligere til å håndtere risiko både i lek og senere i livet enn de som er høyt spenningsøkende? I følge Sandseter (2010c) er det mulig at disse barna vil gå glipp av viktige avlæringsprosesser slik at de ikke vil bli kvitt eventuell angst eller fobi.

Praksisfortelling 3

Snøen har ligget på bakken i noen dager nå. Alle barna i barnehagen er ute og leker. Noen barn aker i bakken, mens andre leker med andre ting. Ett barn klatrer opp på muren som er ved bakken. Jeg og en annen voksen står ved siden av og tenker ikke noe over at han leker der. En annen voksen roper fra ned i bakken at han må gå ned og at det ikke er lov å være der oppe. "Det var lov i går!" sier gutten før han motvillig klatrer ned igjen. Jeg spør den andre voksne jeg står sammen med om de har en regel på at det ikke er lov å leke der, og får til svar at det varierer med hvem av de voksne du spør, noen synes det er mer skummelt at barna er der enn andre.

Voksne setter ofte grenser ut i fra egen risikopersepsjon (Sandseter & Little, 2012). Vi har vel alle kjent på at vi begrenser barna i deres lek fordi vi tenker på konsekvensene det kan ha om ting ikke går som de skal. Selv om det i Sandseter og Littles (2012) studie kommer frem at barnehageansatte i Norge vektlegger betydningen av risikofylt lek for barns helhetlig utvikling er grensesetting et vanskelig område. Hva skal man tillate og hva skal man forby? Hvor skal grensene gå? Oda uttrykker det slik:

Men ja, skal man stoppe det eller skal man la barna prøve å ordne opp selv... Nei, det er vanskelig egentlig, hvor grensa går. Jeg tror nok at vi voksne ennå har mye å lære i forhold til hvor grensa går, om det er farlig eller ikke. Det går fort fra lek til eventuelt en ulykke. Jeg tror nok at barna trenger rollemønstre og voksne som er der og hjelper dem til å sette grenser og si i fra når det begynner å bli bra og som heller viser dem nye ting de kan gjøre.

Det er som Lysklett (2006) sier at det er viktig at den voksne ikke blir en begrensende faktor men at vi heller forsøker å inspirere til allsidig bevegelseslek. Her i Norge har mange fortsatt en liberal holdning til barns risikofylte lek selv om det har kommet regler for utforming av lekeplasser og et økt fokus på sikkerhet generelt (Sandseter, 2011). Skal det fortsatt være rom for den risikofylte leken i barnehagen er det viktig å øke kompetansen på området slik at de ansatte i barnehagen kan argumentere for hvorfor de tillater det. Trine sier i intervjuet at grensen går når det er snakk om at noen skader hverandre, at det varierer fra situasjon til situasjon hvordan du må handle men at det er klart at den voksne må sette grenser og rammer for hva som er lov og ikke. Lars mener også grensen går når det er snakk om fare for å skade enten seg selv eller andre. Da blir spørsmålet hva man vurderer som skade, om man skal tillate lek hvor utfallet kan bli skrubbsår og i verste fall beinbrudd eller om man skal unngå dette for en hver pris. Breivik (2001) sier det er en barnerett å få noen blåmerker og skrubbsår, mens andre igjen sager ned trær fordi de medfører en fare for at barna kan skade seg. Dette viser som Oda sier i sitt intervju at vi har alle forskjellige meninger og pedagoger tenker ulikt om hva som er farlig og ikke.

I intervjuet spurte jeg intervjupersonene om toleransen for risikofylt lek var lik blant de ansatte og om dette var noe de hadde diskutert og blitt enige om i fellesskap. Både Oda og Trine forteller at de voksne tenker litt forskjellig, men at de stort sett er enige. Oda forteller at hun føler de er ganske samstemte på huset om hva de godtar og hvilke regler de har. Forskjellige meninger kan komme av at alle er de ulike individer med

både ulik tålmodighet og toleransenivå. Lars der i mot mener at toleransen for risikofylt lek er forskjellig fra person til person og forteller at dette ikke er noe de har diskutert i fellesskap. Han viser til et eksempel hvor han har satt en grense som andre ansatte overprøver:

Vi har forskjellig terskel på hva vi mener er greit og ikke, det prates ikke så mye om en felles toleranse. Jeg har stoppet akelek som jeg har vurdert som for risikofylt. Jeg har ikke fått kommentarer på det, men andre har startet lengre opp enn det som var grensa og da har det gjerne vært personalet innblandet i det. Og da sier det jo på en måte at det her gjør vi allikevel.

4.3 Tilrettelegging for risikofylt lek

Hvordan kan man så jobbe for å møte barnas ulike behov for risikofylt lek? Det er flere faktorer som spiller inn her, både lekemiljøet, sikkerhetslovgivning og de voksnes oppfatning av risiko (Storli, 2010, Sandseter & Little, 2012, Sandseter, 2010b, Lysklett, 2006). Trine trekker fram i intervjuet at barna har mye tid til frilek i barnehagen som en faktor som er med på å påvirke deres mulighet for risikofylt lek selv om de ikke tilrettelegger for risikofylt lek direkte. Dette er i tråd med det Sandseter (2011) sier om at risikofylt lek ofte foregår i barnas frie lek. I og med at dette er en lek som gjerne oppstår i barnas frie lek er det vel kanskje meningsløst å snakke om tilrettelegging i den forstand, det handler vel mer om tilrettelegging i form av bearbeiding av uteområdet og å gi barna tid og rom til å oppsøke risiko. Lars forteller at det tilrettelegges for aking, men at han mener den risikofylte leken ikke vektlegges på samme måte som den rolige leken som det gjerne tilrettelegges for. Dette stemmer overens med det Rasmussen (1996) sier om at risikofylt lek lenge har hatt en lav status. Oda mener de tilrettelegger for risikofylt lek ut i fra de mulighetene de har i barnehagen.

Intervjupersonene kommer på oppfordring opp med flere forslag om hvordan de kunne ha tilrettelagt for risikofylt lek. Trine fortalte at hun kan tilrettelegge mer for risikofylt lek ved å utnytte området de har enda bedre og ved å dele opp barnegruppa mer slik at det blir bedre plass når de er ute og at de da ikke trenger å ta like stort hensyn til de som er mindre. Lars sier det slik:

Hvis jeg skulle tilrettelagt for risikofylt lek ville jeg ha sørget for at de hadde fått utfordret seg innenfor trygge omgivelser. Jeg ville ha tenkt på hva som kunne skjedd og gjort noen tiltak for å unngå de verste ulykkene. Vi har jo ikke trær eller lekestativ til klatring, men vi har en mur her ute som hadde vært en artig klatrevegg. Det er en sånn ting man har tenkt på, men det blir med tanken. Jeg ser kanskje for lite muligheter med det vi har.

Her snakker Lars om akkurat det RP 06/11 sier, nemlig at man skal tilrettelegge for utfordrende men samtidig trygg kroppslig lek. Det er lett å se seg blind på de mulighetene området man oppholder seg på hver dag faktisk har, og det kan være vanskelig å gjøre tanker om til handling. Sandseter og Little (2012) sier at det er viktig å se den utviklingsmessige betydningen av et utfordrende lekemiljø opp i mot risikoen for skader. Dette for å sikre at lekemiljøet ikke blir for lite stimulerende og kjedelig. Oda snakker om at de må se hva de kan gjøre ut i fra det de har, og at de kan være flinkere til å dra utenfor barnehagens område og da gjerne på skogstur for å gi barna større muligheter for risikofylt lek. Dette viser at hun vet at naturen byr på mange muligheter for allsidig bevegelseslek. Barna tolker miljøet ut i fra egne forutsetninger og kan slik nærme seg risiko og utfordringer på en måte som tilsvarer egne ferdigheter (Storli, 2010).

4.4 Avsluttende drøfting og oppsummering

Jeg har ovenfor presenter de data jeg har samlet inn under arbeidet med denne oppgaven og drøftet dette opp i mot aktuell teori om temaet. Her ønsker jeg avslutningsvis å sammenfatte dette i et forsøk på å besvare problemstillingen

Hvordan møter barnehagen barnas ulike behov for risikofylt lek?

Først og fremst, hvilke faktorer er det som påvirker barnas muligheter for risikofylt lek i denne barnehagen? Intervjupersonene trakk frem barnehagens uteområde som en faktor. De fortalte om at det ikke fantes klatretrær eller lekeapparater barna kunne klatre i og at det var ganske trangt når alle barna i barnehagen var ute slik at de største ofte måtte ta hensyn til de yngste. Dette fører til at de eldste barna må begrense seg i leken. Alle tre intervjupersonene mente at barna hadde behov for risikofylt lek, men to av de mente at dette behovet ikke ble møtt tilfredsstillende innenfor barnehagens gjerder. Lars trakk frem de voksnes manglende forståelse for barnas komplekser og

grensesetting som en begrensende faktor, mens Oda vektla uteområdets begrensinger. På spørsmål om toleransen blant de ansatte var lik, var det interessant å se at de to kvinnene mente at de alle var nokså samkjørte på dette, mens Lars mente at toleransen var ganske ulik. Dette kan ha sammenheng med at Lars hadde opplevd at grenser han satte hadde blitt overprøvd av andre ansatte og at han hadde større toleranse og forståelse for lekeslåsning og kampek enn hva han opplevde andre hadde. I praksisfortellingene mener jeg det kommer tydelig frem at de voksne både har forskjellig toleransenivå, forståelse for og kunnskap om risikofylt lek.

Alle intervjupersonene trakk frem flere positive sider ved risikofylt lek. Her var læringsutbyttet i fokus mens lekens egenverdi ikke ble nevnt. Lars og Oda snakket om at barna gjennom risikofylt lek lærer kroppsbeherskelse, blir gode til å ta utfordringer og risiko og at det ligger en del sosial læring i risikofylt lek. Det eneste negative de kunne komme på var faren for at barna kunne skade seg, men det kunne de jo ellers også. Her viser intervjupersonene at de kjenner godt fordelene ved og læringsutbyttet av å drive med risikofylt lek. Ut i fra dette vil jeg si at de virker positivt innstilt til denne typen lek selv om den kanskje ikke har så mye plass i barnehagehverdagen.

Lars og Trine var enige om at de ikke tilrettelegger direkte for risikofylt lek i barnehagen, mens Oda mener de tilrettelegger for det ut i fra de mulighetene de har. Barna har mye tid til å leke fritt noe som kan ses på som en forutsetning for at risikofylt lek kan oppstå. Trine vektla sin tilstedeværelse i leken som en måte å tilrettelegge for mer risikofylt lek på, mens de to andre trakk frem mer fysisk tilrettelegging av uteområdet. Ved å være tilstede og i nærheten kan man skape en trygg ramme for risikofylt lek, slik at man kan hjelpe barna med å sette fornuftige grenser og eventuelt gripe inn om det blir behov for det. Med tilrettelegging av området ved for eksempel å gjøre det mulig å klatre i muren slik Lars snakket om gir man barna nye muligheter til å søke spenning og utfordring i leken. Tilrettelegging av området er et grep jeg mener er svært hensiktsmessig, men som Lars sa kan det være langt fra tanke til handling og det krever at man faktisk gjør det. Om man velger å ikke gjøre noen grep på uteområdet kan man som Oda foreslo bruke naturområder utenfor barnehagen flittig for slik gi barna nye og flere utfordringer.

Alt i alt har jeg lyst til å konkludere med at barnas ulike behov for risikofylt lek blir møtt så som så i barnehagen. Som to av intervjupersonene mener er ikke uteområdet tilfredsstillende og de må enten gjøre noen fysiske grep eller oppsøke andre områder utenfor barnehagen for å kunne møte barnas behov fullt ut. Jeg fikk dessverre ikke mulighet til å observere når de var på tur. Hadde jeg gjort det er det mulig at konklusjonen ville vært noe annerledes. Jeg ønsker å trekke frem at selv om behovet for risikofylt lek kanskje ikke blir møtt fullt ut, spesielt med tanke på de mest spenningsøkende barna, er det stort rom for og stor forståelse og respekt for barnas frie lek i barnehagen, og det er jo nettopp i den frie leken at risikofylt lek oppstår.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg temaet risikofylt lek. Gjennom arbeidet med bacheloroppgaven har jeg fått bedre forståelse av og mer kunnskap om risikofylt lek og hvilke faktorer som er med å påvirke barnas mulighet for dette. Ved å intervju tre ansatte på en og samme barnehage samt gjøre observasjoner der har jeg fått god innsikt i hvordan akkurat denne barnehagen møter barnas ulike behov for risikofylt lek. Skulle jeg ha fått et enda mer helhetlig bilde burde jeg ha gjort noen observasjoner også på turer, men dette var dessverre ikke mulig. Dette er en faktor som svekker oppgaven, derfor har jeg vurdert å endre problemstillingen til å kun gjelde innenfor barnehagens område. Jeg valgte å la problemstillingen stå som den står, fordi jeg mener at selv om jeg ikke fikk observert på tur har jeg gjennom den datainnsamlingen jeg har gjort fått en god nok innsikt til å kunne svare tilfredsstillende på problemstillingen.

Dette er en kvalitativ oppgave hvor jeg har gått i dybden av temaet innenfor et begrenset område. I og med at jeg valgte denne forskningsmetoden hadde jeg mulighet til å fordype meg i akkurat denne barnehagens måte å møte barnas behov for risikofylt lek og jeg synes dette har vært svært interessant og lærerikt. Selv om jeg ikke kan generalisere og gjøre si at dette gjelder flere barnehager enn akkurat denne, gir det meg en viss idé om hvordan barnehageansatte jobber med og hva de tenker om denne formen for lek. I en eventuell videre forskning på området ville jeg ha gått nærmere inn på hvilke faktorer som er med på å påvirke barns mulighet for risikofylt

lek i barnehagen da jeg syns dette er meget interessant. For å forstå hvilke muligheter barna har for risikofylt lek og hva som er med på å begrense mulighetene må man forstå hvilke faktorer som ligger bak. Jeg har under arbeidet med denne oppgaven fått en tanke om at det handler mye om de ansattes kunnskap om risikofylt lek så vel som samfunnet i sin helhets forståelse av det. Dette er også noe det kunne vært interessant og gått nærmere inn på.

6.0 Kilder

- Askland, L. (2006). *Kontakt med barn. Innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Boyesen, M. (1997). *Den truende tryggheten*. Doktorgradsavhandling, NTNU, Trondheim.
- Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag A/S.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5. Utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet (2006/2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kvistad, K., Søbstad, F. (2005). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskaplig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lillemyr, O.F. (2001). *Lek på alvor*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lysklett, O.B. (2006) *Temahefte om natur og miljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Løkken, G., Søbstad, F. (1999). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Tano.
- Rasmussen, T.H. (1996). *Orden og kaos. Elementære grunnkrefter i lek*. Oslo: Forsythia.
- Sandseter, E.B.H. (2000). Spenningsbehov og risikomestring – med naturen som arena. I Furuset, K. (Red.). *Ut, naturligvis* (s. 67-81). DMMHs publ.serie 2/ 2000

Sandseter, E.B.H. (2010a). Spenningsfylt aktivitet i barnehagens uteområde – å balansere mellom trygghet og risiko. I Wilhelmsen, B.U., Holthe, A. (Red.). *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen – barnehagen som arena for folkehelsearbeid*. (s. 163-176). Oslo: Universitetsforlaget.

Sandseter, E.B.H. (2010b). "Når det kile i magen må æ bare flir og hyl!" Betydningen av barns risikofylte lek. I Kvello, Ø. (Red.). *Barns barnehage 2. Barn i utvikling*. (s. 178-194). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Sandseter, E.B.H. (2010c). *Scaryfunny. A Qualitative Study of Risky Play Among Preschool Children*. Upublisert doktoravhandling, NTNU.

Sandseter, E.B.H. (2011). Den risikofylte lekens vilkår. *Barnehagefolk*, 2, 27-31.

Sandseter, E.B.H., Kennair, L.E.O. (2011). Children's Risky Play from an Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Experiences. I *Evolutionary Psychology*.

Sandseter, E.B.H., Little, H. Rom for risikofylt lek i barnehagen – en komparativ studie av fysiske omgivers betydning for risikofylt lek i Australia og Norge. I Rønning, F., Diesen, R., Hoveid, H., Pareliussen, I. (2012). *FoU i praksis 2011. Rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Storli, R. (2010). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L., & Moser, T. (Red.). *Barns barnehage 3. Kroppslighet i barnehagen. pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s. 325-342). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Storli, R. (2012). "Vil du være med på leken, får du tåle steken" om boltrelek og lekeslåsning i barnehagen. *Første steg*, 2, 10-13.